

Організація роботи різновікової групи в дошкільному навчальному закладі *методичні рекомендації*

Організація роботи різновікової групи в дошкільному навчальному закладі

Реформування дошкільної освіти, зменшення кількості дошкільних закладів, а також ініціатива батьків спричинили виникнення різновікових груп як у сільських дитсадках, так і в міських багатокomплектних дитячих навчальних закладах. Сьогодні кожна шоста дитина виховується в групі, яка об'єднує дітей різного віку.

Праця зі змішаними віковими групами є достатньо складною, тому вона вимагає від вихователя професійної майстерності високого рівня, знання специфіки одночасної роботи з дітьми різного віку, уміння співвідносити програмові вимоги з індивідуальними особливостями вихованців, здатності розуміти й бачити кожную дитину, а також усю групу в цілому.

Одне з головних завдань дошкільної освіти – здійснення особистісно-орієнтованого підходу до розвитку дитини. Науковці і практики сьогодення стверджують, що проблему індивідуалізації виховання найкраще розв'язувати у різновіковій групі. Доречні слова Софії Русової «... як немає в лісі однаковісінських кущиків і дерев, так немає і двох однакових дітей, то ж і виховання має бути різне...».

Особливості організації життєдіяльності в різновіковій групі

Отже, організація ефективного процесу взаємодії дітей різного віку залежить від різних умов, змісту і форм здійснення виховання і навчання дітей.

Вважаємо, що успіх роботи найбільше залежить від таких основних факторів:

- принципу комплектування груп;
- підбору кадрів та їх діяльності;
- створення предметно-розвивального середовища;
- проведення роботи з батьками.

Ураховуючи принцип комплектування у різновікових групах, об'єднуються діти суміжного віку за віковими та індивідуальними особливостями розвитку. Одна з них створена за родинними стосунками: братики, сестрички.

Важливу роль відіграє підбір кадрів. Вихователь групи повинен добре усвідомлювати свою роль у педагогічному процесі, добре знати вікові та психологічні особливості дітей; тісно співпрацювати з помічником вихователя: з'ясувати розподіл обов'язків між вихователем та помічником упродовж дня.

Слід пам'ятати, що режимні моменти слід починати з дітьми молодшого віку.

Організована навчально-пізнавальна діяльність проводиться підгрупами, чергуючи заняття із заняттями «вузьких» спеціалістів з фізичного, музичного виховання, англійської мови, зображувальної діяльності.

Заняття з фізичного виховання, музики проводяться спільно та по підгрупах (за необхідністю і доцільністю).

Практика виховання дітей у різновікових групах має багато позитивних рис. У процесі роботи з дітьми різного віку педагогу легше відійти від уніфікації й приділяти більше уваги індивідуально зорієнтованому вихованню, а опосередковано – через старших дітей – передавати молодшим набутий досвід міжособистісних взаємин, інформацію про норми та правила поведінки, валеологічні навички; розвивати розумово. Саме старші діти є для малят зразком людських взаємин. Навчають їх норм і правил поведінки, допомагають вихователям прищеплювати молодшим гігієнічні навички.

Інтегративний характер розвитку різновікової групи зміщує акценти з виховання й навчання на розвиток особистості. Педагог розвиває дітей, діти, у свою чергу, розвивають педагога, тому перед вихователями завжди стоїть завдання створювати доброзичливу атмосферу під час взаємодії, сприяти розвиткові дитячої спільноти, приділяти більше уваги комфортному стану малят, організації умов для налагодження в групі взаємодопомоги.

Ще одне важливе завдання для роботи у різновікових групах – організація взаємодії вихователів і батьків, спрямованої на активну участь родини в життєдіяльності дітей, спільне переживання всіх подій.

Алгоритм життєдіяльності дітей у різновіковій групі

I. Ранкове приймання

1). Створення спокійного й радісного настрою на весь день – «хвилинка входження в день», «етюди душі».

2). Організація різних видів діяльності згідно з інтересами малюків і спільної діяльності старших дітей із молодшими.

3). Створення умов для формування культурно-гігієнічних навичок, самостійності, організованості, культури поведінки, працьовитості в різновіковому колективі.

4). Робота з «екраном настрою» (діти середнього, старшого віку).

5). Індивідуальні пізнавально-розвивальні діалоги.

II. Ранкова гігієнічна гімнастика

Проводять спочатку з молодшою підгрупою, потім – зі старшою. Якщо немає умов для окремого проведення, гімнастику виконують усі діти одночасно:

– до уваги беруться різні можливості дітей, молодші закінчують гімнастику раніше;

– різними є вимоги до якості, темпу, тривалості вправ (старші починають вправу, показують її малятам, після чого ті приєднуються до виконання гімнастики);

– складніші вправи слід планувати наприкінці сеансу гімнастики, коли малята не беруть участі в ній.

III. Організація вмивання, харчування

– Усе потрібне для організації харчування має бути готовим на той момент, коли діти починають мити руки.

– Дітей умивають і розсаджують за столом поступово, починаючи з

молодших і тих, хто їсть повільно.

- Діти молодшої та середньої підгруп за столом не затримуються: вони виходять, закінчив їсти; старші виходять тоді, коли закінчують їсти всі товариші по столу.

- Вихователь керує більшістю групи, а його помічник спостерігає за меншою кількістю дітей, протягом дня в полі зору вихователя мусять перебувати діти всіх вікових підгруп.

- Порядок обслуговування дітей, а також вимоги до них вихователя та його помічника мають бути однаковими й незмінними.

IV. Прогулянка

- Розпочинає помічник вихователя з дітьми молодшої підгрупи, а потім до них приєднується решта малюків у супроводі вихователя.

- Створюються умови для різноманітної зайнятості всіх малят (гра, праця, спостереження, самостійна діяльність, індивідуальне спілкування).

- Рухливі ігри з молодшими дітьми проводяться в середині прогулянки, зі старшими - відразу після виходу на вулицю або наприкінці прогулянки.

- Доцільними є спільні рухливі ігри дітей суміжного віку, при цьому можливе проведення ігор з усіма малюками (залежно від мети та фізичного навантаження).

V. Організація денного сну

- Необхідно створити умови для швидкого засинання й спокійного сну молодшої групи (музика, ароматерапія).

- Старша підгрупа лягає спати пізніше й підіймається раніше (дбаючи про те, щоб не розбудити малят).

VI. Друга половина дня

- Проводяться: гімнастика пробудження, гартувальні процедури для старших дітей, різні види масажу.

- Старші діти застеляють ліжка, виконують гігієнічні процедури, разом із вихователем організовують ігри.

- Молодша підгрупа під керівництвом помічника вихователя виконує гімнастику прокидання, гартувальні й гігієнічні процедури, потім приєднується до старшої підгрупи.

- Малят запрошують на полуденок раніше від старших дітей. Створюються умови для різноманітної діяльності малюків залежно від комплектації групи.

Розподіл обов'язків вихователя і помічника вихователя у різновіковій групі

Час	Діяльність вихователя	Діяльність помічника вихователя
7.00-8.00	Приймає та оглядає дітей, розмовляє з батьками, індивідуально займається з дітьми	Провітрює приміщення, прибирає групову кімнату, готується з черговими до сніданку
8.00-8.20	Проводить ранкову гімнастику	Отримує сніданок на кухні
8.20-8.35	Організовує гігієнічні процедури, підготовку до сніданку, сніданок	Роздає їжу, разом з черговими прибирає посуд, а потім миє його
8.35-9.00	Готується до занять	Прибирає приміщення, допомагає підготувати дітей до заняття
9.00-10.00	Проводить заняття (колективно, підгрупою)	Сприяє іграм дітей, які не присутні на занятті, допомагає одягати дітей молодшого віку на прогулянку
10.00-10.20	Виходить на прогулянку з молодшими дітьми	Допомагає одягатись старшим дітям на прогулянку
10.20-12.00	Організовує на прогулянці діяльність усіх дітей	Прибирає, провітрює приміщення, готується до обіду
12.00-13.00	Проводжає з прогулянки молодших, а потім заводить старших дітей, організовує обід	Забирає молодших дітей з прогулянки, роздає їжу, організовує обід, разом з черговими прибирає, а потім миє посуд
13.00-15.00	Поступово вкладає дітей спати, створює умови для спокійного сну	Миє посуд, прибирає приміщення
15.00-15.30	Проводить поступовий підйом, загартувальні процедури	Допомагає проводити загартувальні процедури, одягати дітей
15.30-16.00	Підвечірок	Миє посуд
16.00-16.45	Організовує дитячі ігри, самостійну художню діяльність	Прибирає приміщення, провітрює його
16.45-17.00	Виходить з дітьми на прогулянку, організовує їхню діяльність	Допомагає одягати дітей на прогулянку
17.00-18.00	Прогулянка, ігри дітей, бесіда з батьками. Індивідуальна робота	Прибирає приміщення

Предметно-розвивальне середовище як умова реалізації освітніх завдань

Важливою умовою організації роботи у різновіковій групі є створення предметно-розвивального простору. Предметно-розвивальний простір дошкільного закладу організовується з урахуванням психолого-педагогічних вимог, який забезпечує розвиток, емоційне благополуччя дітей, відповідає їхнім інтересам і потребам.

Приміщення групових кімнат різновікових груп, відповідають санітарно-гігієнічним вимогам, мають правильно підібрані меблі: столи, стільці, ліжка, промарковані для кожного віку дітей.

Для спільної та індивідуальної діяльності дітей у групах різного віку створені центри, що дозволяє організовувати різноманітні форми педагогічної роботи.

Центр ігрової діяльності. Ігрове обладнання: іграшки, конструктори, набори будівельних матеріалів та інші ігрові матеріали розміщені на спеціально розроблених меблях, які розраховані на різний вік дітей та підібрані відповідно до Типового переліку обов'язкового обладнання навчально-наочних посібників та іграшок дошкільного навчального закладу.

Центр пізнавальної діяльності, в якому розміщені матеріали з розвитку логіки, сенсорики, екологічного виховання, літературний матеріал з мовленнєвого розвитку:

- для підгрупи дітей молодшого віку: шнурівки, втулки, пірамідки, логічні кубики, набори геометричних фігур, дидактичні ігри, різні конструктори.

- для підгрупи дітей старшого віку: вимірювальні прилади, пазли, дидактичні ігри, логічні завдання, дитячі журнали, зошити для самостійної роботи.

Куточки самостійної художньої діяльності обладнані відповідно до інтересів дітей: спеціально підібрані столи, стільці, полицьки, на яких розміщені атрибути для настільного театру, образотворчої діяльності (олівці, фломастери, фарби, книжки-розмальовки, кольоровий папір, пластилін, природний матеріал та ін.)

Практика створення різновікових груп свідчить про те, що успіх організації роботи залежить від тісної співпраці з батьками. Батьки – активні учасники різних заходів різновікової групи. У куточку для батьків розміщена необхідна інформація про особливості розвитку дітей кожного віку: поради практичного психолога, лікаря, «вузьких» спеціалістів.

Окрім того, для розвитку дітей різновікових груп відповідно до вимог Базового компоненту використовуємо предметно-просторове середовище всього дошкільного закладу.

Планування освітньо-виховної роботи в різновіковій групі

Перспективне планування організації життєдіяльності дітей різного віку будується відповідно до вимог Базового компоненту, що забезпечує інтегрований підхід до організації життя дитини в умовах дошкільного закладу. Підбирається матеріал за блоками та завдання освітніх ліній для кожної вікової групи.

Розподіл програмного матеріалу здійснюється за освітніми лініями використовується технологія блочно-тематичного планування. Кожного дня планується нова сфера: понеділок – «Природа», вівторок – «Культура», середа – «Люди», четвер – «Я Сам», п'ятниця – закріплення матеріалу.

Календарний план життєдіяльності дітей різновікової групи будується з урахуванням алгоритму життєдіяльності дітей різного віку. До кожного дня планується тема та завдання. В ранкові години створюються умови для формування культурно-гігієнічних навичок, самостійності, організованості, культури поведінки, працьовитості в різновіковому колективі. *Ранкова гімнастика* проводиться спочатку з молодшою підгрупою потім зі старшою. Для *організації харчування* усе має бути готовим на той момент, коли діти починають мити руки. Діти молодшого та старшого віку за столом не затримуються: вони виходять після закінчення прийняття їжі. *Організована діяльність* планується спільно та підгрупами (за необхідністю та доцільністю). *Прогулянку* розпочинає вихователю з дітьми молодшої підгрупи, а потім до них приєднується решта дітей старшого віку у супроводі помічника вихователя. Для *організації денного сну* створюються необхідні умови: спокійна музика, ароматерапія. Старша підгрупа лягає спати пізніше й підіймається раніше (дбаючи про те, щоб не розбудити менших дітей). У другу половину дня проводиться гімнастика пробудження, гігієнічні процедури, різні види масажу для дітей різного віку. Старші діти застеляють ліжка. Малят запрошують на полуденок раніше від старших дітей. Створюються умови для різноманітної діяльності дітей різного віку залежно від комплектації групи.

Взаємодія з родиною

Практика створення різновікових груп сприяє повноцінному тісному спілкуванню педагогів з батьками. Його можна успішно реалізувати під час занять, спільних проектів, свят і розважальних заходів, у яких батьки є активними учасниками педагогічного процесу. Співпраця, творчість, дипломатичність, толерантність – запорука успішної взаємодії дитячого закладу і сім'ї. Робота педагогічного колективу тільки тоді буде плідною, якщо дістане продовження в родині.

У проведенні свят батьки – активні учасники всіх дій, разом із малюком вони переживають святкові події. Головна мета участі батьків – їхня взаємодія з дітьми, зближення, можливість побачити у своїх дітях творчий потенціал,

потреба бережно ставитися до особистості дитини. Спільні святкові емоції зближують дітей і батьків. Під час таких святкових заходів батьки сидять разом із дітьми, і малята почувають себе комфортно й упевнено. Це оптимальний варіант для наймолодших дітей у різновіковій групі.

Доцільно постійно передбачати у святкових заходах сімейні музичні номери: спів, танці, акомпанування. Діти отримують домашнє завдання – навчити батьків пісень і танців. Тексти пісень батьки одержують заздалегідь або безпосередньо під час свята. Традиційно використовують короткі пісеньки, супроводжувані простими діями. Разом з дітьми батьки співають, танцюють, беруть участь в іграх.

Ще одна з форм спільної діяльності батьків і дітей – виконання ролей персонажів свят. Ці заходи сприяють формуванню багатьох позитивних моральних якостей, зокрема доброти, справедливості, людського розуміння. Сценарій має містити обов'язкові мізансцени: дітям – обійняти маму й тата, сказати їм добрі та ніжні слова; батькам – пригадати, як вони лагідно називають свого малюка. Зважаючи на те, що вистава має виховувати почуття добра й краси у дітей різного віку, бажано не вводити до сценаріїв свят негативних персонажів.